

Душан Милијић

ЕКСПАТСКА КЊИЖЕВНОСТ

Миомир Петровић, *Средишња џусџиња*, Београд 2021
(приказ књиге)

Да ли се усред ничега може пронаћи нешто, и то можда баш оно за чиме смо трагали?

Зашто да не може, јер ако се смисао може пронаћи у огромној пустињи званој живот (а састављеној од мањих пустиња и повремених фатаморгана), онда ни пустињски снови не морају бити тако пусти како се на први поглед чине.

А шта се то – осим ничега – може пронаћи у пустињи (или пустињама), покушао је да одгонетне писац Миомир Петровић, па ако већ свако у пустињи има сопствено привиђење, он је своје преточио у књигу *Средишња џусџиња*, показавши притом да се и бројне опсене савременог урбаног света лакше сагледавају кад се застане усред непрегледне пешчане површине.

И десило се, на крају, да је пустиња потврдила (а можда и изнедрила) један књижевни правац за који се управо у Петровићевој књизи пронашло адекватно име, вероватно независно од намере самог писца.

С обзиром на то да је књига писана у првом лицу и да је пишчева биографија добро позната, свако ће прво помислити да је Петровић лична искуства из Уједињених Арапских Емирата преточио у својеврсни аутобиографски роман. Ипак, колико год да је то тачно, тај је податак најмање битан, него је много битнији начин на који је писац пренео своје утиске из једног модерног и бучног Вавилонског окруженог тихим пустињским просторима. Најзад, ако је писац ону стварност коју је проживео ипак ту и тамо прожео имагинацијом и фикцијом, то је опет у сврси још бољег дочаравања једног света препуног необичности и супротности.

На основу изнесених детаља, могло би се помислити да је Петровић својом *Средишњом џусџињом* створио једну нову врсту полуреалног-полуфантастичног романа. Међутим, већ постоји правац назван *мајични реализам*, коме се Петровићева књига у многоме и приближава, тако да овде није реч о томе,

него првенствено о положају самог аутора, па чак и о географској тачки на којој се налазио док је своја искуства преносио у књигу. Колико год то деловало као чиста формалност, показаће се на крају као веома битан моменат.

Сликовитим приказима емиратских градова, уметничким описима помало чудноватих доживљаја са пешчаних дина, непосредним сусретима са људима различитог порекла, али и карактеристичним убацивањем англицизама и арапских израза (на изворном писму) за термине који би превођењем изгубили смисао, Петровић је успео да из прве руке представи један специфичан Исток, који је малтене преко ноћи примио изглед Запада. Наравно, кад се спомене Исток, па нека је и западњачки као што су то Емирати, не може се заобићи положај жене, па је тај феномен и у Петровићевој књизи добио истакнуто место. И колико год да поједине сцене са тајанственом и необично смелом студенткињом Нур понекад излазе из домена реалности, оне су заправо најупечатљивије – баш као што је понекад од свих доживљаја из пустиње најупечатљивија фатаморгана, то келтско-норманско божанство које се скрасило на афричком и азијском песку, приказујући се свачијим очима на други начин.

И управо се пустиња, са својим опсенама, сама од себе намеће као бекство од једног *демонокрајџизованог* света, јер ако у том свету *нишџа* постепено смењује *нешџо*, можда се у тишини пешчаног пространства скрива оно што се у вавилонској урбаној вреви не може чути, па се тако и прави звук може најбоље спознати у потпуној тишини.

Намењена првенствено читаоцима са простора Србије и некадашње Југославије, *Средишња џусџиња* ипак није туристички водич у коме се о странијој земљи износе претежно позитивне карактеристике, него је ово књига сачињена од личних пишчевих утисака, међу којима има и позитивних и негативних, али који ће ипак приближити читаоцима један свет који ни изблиза није откривен како се може учинити, а који се можда најбоље спознаје из пустиње којом је окружен.

Поред пустиње, а нарочито звукова њене тишине, као свеприсутни мотив јавља се и притајен звук странаца, који у Емиратима нису никакав изузетак, него правило, а за које Петровић у својој књизи користи израз *ексџај*, што свакако лепше звучи него уобича-

јени термини *іасіардајіер*, *исељеник*, *емирані*, па и *іечалбар*.

А пошто међу српским *ексіаііма* на свим странама Истока и Запада има и врсних писаца, све се чешће јављају књиге у којима се кроз романсиран приказ износе искуства и лични доживљај средине, менталитета и земље где су се писци одселили и где се постепено одомаћују, па је стога *Средишња іусіиња* још једна у низу књига које би се могле груписати у жанр назван – *ексіаііска књижевност*.

Разуме се, било је и раније књига у којима би аутори износили своја искуства из иностранства, односно из земаља и градова где су дуже или краће боравили након одласка из отаџбине, али како је у последње

време све више аутобиографских романа попут *Средишње іусіиње*, то се јасније разазнаје уобличавање самог жанра. А сигурно би још теже био уобличен и сагледан без термина који се провлачи кроз Петровићеву књигу и који, као што је већ напоменуто, лепше звучи од досадашњих устаљених израза, па можда због тога и није било прикладно говорити о *іасіардајіерској* или *іечалбарској* књижевности. Али, захваљујући Миомиру Петровићу, пажљивим погледом из пустиње искристализовало се оно што је већ дуже време било пред очима читалаца, само је, можда, требало пронаћи адекватан назив, што је често и највећа препрека за дефинисање и распознавање многих појмова, па и књижевних жанрова.